

BARCELONA
SOTA LA NEU

Daniel Venteo

BARCELONA

SOTA LA NEU

 efadós®

 Ajuntament
de Barcelona

BARCELONA SOTA LA NEU

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: novembre 2018

© dels textos: Daniel Venteo Meléndrez

© del pròleg: Tomàs Molina Bosch

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona

barcelona.cat/barcelonallibres

Agraïments:

Arxiu Històric del Poblenou, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris, Paco Arauz, Carmen Giménez, Salvador Filella, Eugenia Lalanza, Mar Llanas, Maria Mena, Berenguer Vidal, Ricard Fernández Valentí i Valentí Pons Toujouse.

Fotografia de portada i portadella:

Pérez de Rozas / AFB

Acrònims:

AFB (Arxiu fotogràfic de Barcelona)
AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)
AHRNB (Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris)
AHPN (Arxiu Històric del Poblenou)
AMDC (Arxiu Municipal del Districte de les Corts)
AMDCV (Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella)
AMDG (Arxiu Municipal del Districte de Gràcia)
AMDHG (Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó)
AMDS (Arxiu Municipal del Districte de Sants)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-12-6

DL B 24.842-2018

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La neu: una història d'amor
amb Barcelona

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un segle de nevades històriques
a Barcelona

Pàg. 14

CAPÍTOL I

1887, la gran nevada
del segle XIX

Pàg. 26

CAPÍTOL II

1914, neu de la Ciutadella
al cim del Tibidabo

Pàg. 52

CAPÍTOL III

1924, la primera nevada
més fotografiada de la història

Pàg. 86

CAPÍTOL IV

Neu a la Barcelona d'abans i després de la Guerra

Pàg. 114

CAPÍTOL V

1962, la gran nevada de la història de Barcelona

Pàg. 176

CAPÍTOL VI

La Barcelona blanca a finals del segle XX

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA NEU: UNA HISTÒRIA D'AMOR AMB BARCELONA

Tomàs Molina, cap de Meteorologia de Televisió de Catalunya

Jo soc fill de la gran nevada del 1962. Vaig néixer exactament nou mesos després de la gran nevada. Barcelona és una ciutat que estima i espera que nevi. En la meua vida professional de meteoròleg als mitjans de comunicació, que ja fa més de 31 anys que dura, és potser la demanda que més vegades m'han fet: «Volem que nevi a Barcelona!». Nenes i nens a les escoles, però també persones de totes les edats, esperen que la neu sigui prou generosa amb la ciutat per poder fer un ninot de neu al mig del carrer, fer batalles de boles de neu o per posar-se els esquís i baixar pels carrers de Balma o de Muntaner, que

fan prou baixada. Tant se val el col·lapse que ocasioni a la ciutat, els problemes incomptables en el transport o el temps que es trigui a solucionar-los; no conec ni una sola persona que no sigui feliç quan neva a Barcelona. Els que viuen a Vallvidrera són els que en tenen més costum, que hi veuen flocs de neu gairebé un cop cada dos o tres anys. Al Poblenou o a la Barceloneta, veure nevar és molt més difícil i cal tenir una paciència més gran, sovint de més de deu anys, fins a la nevada següent.

A Catalunya ens agrada mirar i seguir el temps. Ens agrada fotografiar-lo i mesurar-lo. Poques coses són més gratificants que captar els primers raigs de la sortida de sol des de Collserola o els colors de la posta al darrere de

la muntanya del Tibidabo. Fotografiar la neu guanya, amb escriure, aquestes sensacions. Les xarxes socials i l'arribada dels telèfons mòbils, que són més càmeres de fotos que telèfons, han universalitzat la passió per la fotografia o per gravar les nevades en tots els seus possibles vessants i situacions. La nevada del març del 2010 encara té el rècord de fotografies rebudes a l'espai d'El Temps.

Tots seguim esperant la repetició de la gran nevada del 1962. No ens fa res que estiguem segurs que tot serà molt complicat quan passi. Sabem que hi haurà moltes coses que no funcionaran, com passa a qualsevol ciutat del món, sigui Nova York o Tòquio.

Sabem del cert que tot serà un caos, però també sabem amb tota certesa que serà un caos que ens agradarà de viure i que no ens perdriem per res.

JOSEP GASPAR / AFB

Introducció

UN SEGLE DE NEVADES HISTÒRIQUES A BARCELONA

Daniel Venteo, historiador i museòleg

El 1888, l'any de la celebració de l'Exposició Universal de Barcelona, l'escriptor i polític revolucionari cubà José Martí estava exiliat a la ciutat de Nova York, on es guanyava la vida com a corresponsal de premsa. Martí no arribaria a veure culminada la independència de la seva illa natal de la decadent monarquia espanyola finisecular per la qual havia lluitat perquè moriria tres anys abans de la fita del 1898. Durant la seva estada a Nova York, tanmateix, va escriure una de les millors cròniques mai publicades sobre la vida d'una ciu-

tat sota els efectes d'una nevada: «*New York under the Snow*» (*Nova York sota la neu*), redactada el 15 de març del 1888 –dos dies després del temporal– i publicada al diari argentí *La Nación* el 27 d'abril següent.

En un dels fragments del reportatge, Martí afirmava que «Durant dos dies, la neu s'ha apoderat de Nova York, l'ha encerclada, l'ha aterrada, com un lluitador premiat empès a terra per un cop de puny inesperat. Però en el moment que l'atac de l'enemic va afluir, tan aviat com la tempesta de neu va treure la seva primera fúria, Nova York, com la víctima d'un ultratge, va començar a alliberar-se del seu sudari». Un any abans de ser publicades

ANTONIESPLUGAS / AFB

BARRI DE LA CATEDRAL

A la pàgina anterior, vista del barri de la Catedral durant la nevada del 1887. En primer terme, a l'esquerra, s'observa el campanar de l'església dels Sants Just i Pastor. A la dreta, el barri desaparegut arran de l'obertura de la via Laietana una vintena d'anys després.

EL PORT

En aquesta pàgina, detall dels molls del port amb els velers immobilitzats arran de la nevada del 15 de gener del 1914, que va paralitzar la ciutat i pràcticament tota la seva activitat econòmica.

FREDERIC BALLELL / AFB

aquestes paraules de Martí –que havia passat una part de la seva infància a València, d'on era el seu pare–, el 10 de febrer del 1887 Barcelona havia patit la que és considerada com la nevada més gran de la seva història en el segle XIX.

La neu havia començat a aparèixer al cel barceloní a mig matí, tot i que no va ser fins a les quatre de la tarda que va cobrir totes les seves places i carrers i les teulades dels seus barris, de vegades tot arribant a 25 centímetres de gruix. Aquella va ser, també, la primera nevada de la qual es conserven fotografies ben il·lustratives de l'aspecte que ofería la ciutat. Les fotografies conservades de la Barcelona del 1887 sota la neu són degudes al fotògraf Antoni Esplugas, que tenia estudi al Pla del Teatre de la Rambla i que també fou el reporter oficial de l'Exposició Universal fora del recinte del parc de la Ciutadella, ad-

judicat al fotògraf Pau Audouard. No semblen haver-se conservat, en canvi, imatges de la nevada anterior, la del 9 de març del 1883.

Com Nova York, també la capital catalana va fer de la nevada una oportunitat per renéixer. Una part de les instal·lacions en construcció de l'Exposició Internacional barcelonina es van veure greument afectades: van ser reconstruïdes amb celeritat. «És aterridor i increïble veure reparèixer aquesta ciutat de neu, amb les seves cases vermelles, com florides en la sang. Els pals del telègraf, amb els cables embolicats i caiguts com caps despentitats, contemplaven amb remordiment la destrucció. La ciutat ressuscita, enterra la seva mort, i, amb homes, cavalls i màquines treballant junts, treu la neu amb dolls d'aigua bullent, amb pales, arades i fogueres», explicava Martí de Nova York. Totes dues ciutats comparten la

VALLVIDRERA

Un grup d'homes fa un gran ninot de neu a la plaça de Vallvidrera durant les primeres setmanes del 1954, quan nevà repetidament a cavall dels mesos de gener i febrer. El pitjor arribaria poc més d'una dècada després amb la gran nevada del 1962.

AUTOR DESCONEGUT / Col·lecció LABANS - Fons VICENÇ FONOLLEDA MONÉS

mateixa voluntat de superació de les dificultats que les amenaçaven. A diferència de Nova York, tanmateix, la situació geogràfica de Barcelona feia que la presència de neu a les seves places i carrers no fos habitual.

A finals de segle, la neu tornà a la ciutat amb intensitat el 27 de gener del 1899, tot i que no va ser fins al 15 de gener del 1914 que Barcelona va experimentar novament una nevada qualificada d'històrica. El gruix de neu arribà fins a 24 centímetres. A diferència de les nevades anteriors, la del 1914 va ser la primera en què els afeccionats a la fotografia van retratar, com mai abans, els efectes de la neu sobre la ciutat. Ja no eren només els fotògrafs professionals els que immortalitzaven amb les seves plaques de vidre la sorprenent ciutat sota la neu. Van ser nombrosos els barcelonins –sovint vinculats a professionals liberals– que, amb les seves càmeres de

plaques estereoscòpiques, van fotografiar el centre històric i els barris d'arreu de la ciutat. Poc més d'una desena d'anys després, el 1924, els mateixos fotògrafs tornaven a retratar en les seves plaques de vidre i postals en paper imatges icòniques de Barcelona sota la neu. Va ser la del 1962, tanmateix, la nevada que tothom recorda encara avui: fou la nevada del segle xx a Barcelona i a una bona part de la Catalunya central.

Cada vegada que la neu ha fet acte de presència a Barcelona, els cronistes de la ciutat han girat la mirada cap al passat, a la recerca de precedents de nevades tan intenses i episodis meteorològics tan extraordinaris que han capgirat la seva quotidianitat. Les pàgines que segueixen a continuació són una nova invitació a redescobrir Barcelona i la seva història a través d'un segle de neu a la ciutat entre les dècades del 1880 i el 1980.

CAPÍTOL I

1887, la gran nevada del segle XIX

Barcelona va patir, a les portes de l'Exposició Universal del 1888, la nevada més important de la seva història en el segle XIX. Antoni Esplugas va ser el fotògraf que millor va retratar Barcelona sota la neu aquell febrer del 1887. El temporal de fred, vent i neu va castigar la ciutat els dies 10 i 11, i va deixar gruixos entorn dels quaranta centímetres al centre històric i fins i tot del doble a la serralada de Collserola. La comunicació, tant per carretera com per tren, fou total.

Els mercats de la Boqueria i de Santa Caterina van ser els més afectats, a causa de l'esfondrament de teulades pel pes de la neu acumulada. Els efectes sobre l'Eixample, encara en plena urbanització, van ser nefastos per als residents, amb una bona part de les seves vies intransitables tant per als carruatges com per als vianants. «*Esto no es Barcelona, sino Siberia*», sentenciava el diari *La Vanguardia*.